

Fotodatabank van onderzoeker Martijn Kleppe toont curieus gebruik beeldmateriaal aan

Klopt het verhaal bij de foto?

Onze hersenen verwerken voortdurend de beelden die we zien en die ons besef van de wereld beïnvloeden. Maar hoe wordt bepaald welke beelden we zien? En klopt het verhaal wel bij de beelden?

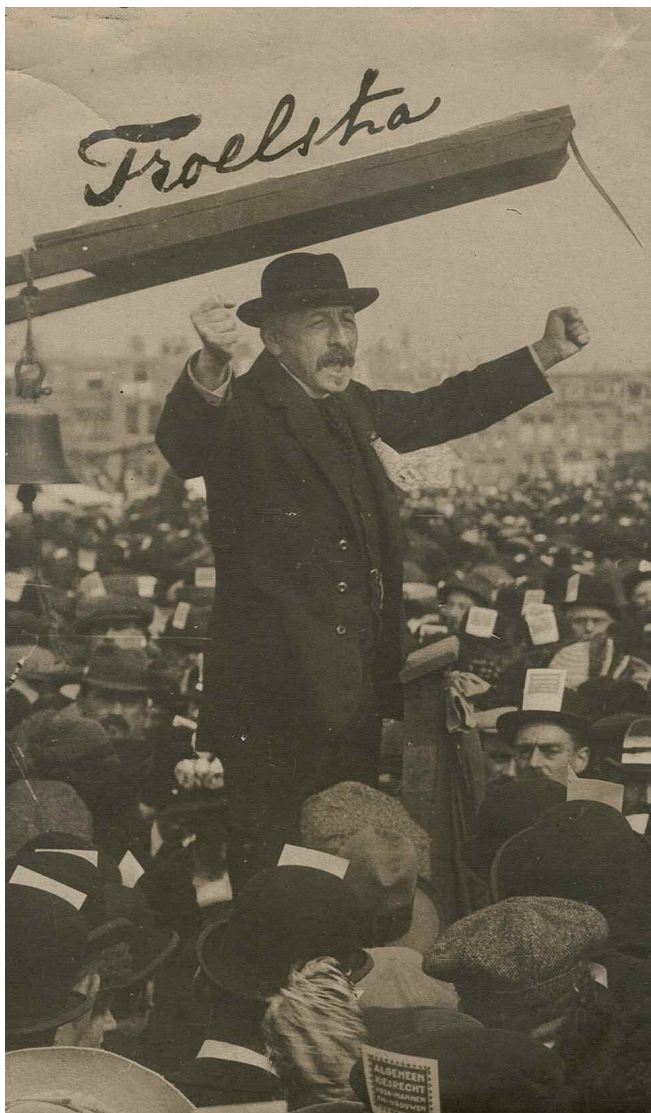
Marika de Bruijne

Iemand die zich met deze vragen bezig houdt, is Martijn Kleppe van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Voor zijn promotieonderzoek heeft Kleppe foto's in Nederlandse geschiedenisboeken geanalyseerd. Door ze in een fotodatabank op te nemen, heeft hij kunnen onderzoeken welke foto's, door de jaren heen, het vaakst gebruikt worden. Zijn conclusie is dat dezelfde foto's soms aan verschillende verhalen worden gekoppeld. Een voorbeeld hiervan is een foto van Pieter Jelles Troelstra (zie foto en bijschrift). Een dergelijke manier van omgaan met foto's is op zijn minst curieus, omdat lezers foto's kunnen gebruiken als bevestiging van een verhaal.

Fascinatie voor beelden

"Tijdens mijn studie liep ik stage bij World Press Photo. Daar raakte ik gefascineerd door de manier waarop beelden onze wereld beïnvloeden", vertelt Kleppe. "Elk jaar kiest World Press Photo uit honderdduizend foto's dé foto van het jaar. Deze foto verschijnt vervolgens in alle media, miljoenen mensen zien deze foto. De vraag is: waarom is die foto relevanter dan alle andere om de wereld van nu te beschrijven?"

Dat het proces van foto's beschrijven en typeren niet eenvoudig is, heeft Kleppe ook tijdens zijn onderzoek geconstateerd. Om de fotodatabank op te zetten, moesten ruim 5.000 foto's verrijkt worden met metadata die beschrijven wat er op de foto staat, zoals: het onderwerp, de personen, de gebouwen, het

1912 of 1918?

Dezelfde foto wordt soms aan verschillende verhalen gekoppeld. Zoals deze foto van Pieter Jelles Troelstra, waarop hij een gepassioneerde toespraak houdt tijdens een demonstratie voor de invoering van algemeen kiesrecht op 17 september 1912 in Den Haag. Deze foto wordt in schoolboeken echter vaak gebruikt om zijn mislukte revolutie van 1918 te verbeelden.

credits Corn. Leenheer, IISG

jaar en bijvoorbeeld de locatie. Drie mensen hebben hier bijna een jaar aan gewerkt. "Beelden moeten nog steeds voornamelijk handmatig gecatalogiseerd worden. Hier zit enorm veel menskracht in. Bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid bijvoorbeeld worden alle uitzendingen van de publieke omroep nog voornamelijk handmatig omschreven om het beeldmateriaal vindbaar te maken", zegt Kleppe. "Je kunt je nauwelijks voorstellen hoeveel werk dit is." Nieuwe technologieën, zoals automatische beeldherkenning, worden momenteel onderzocht. Eén project op dat gebied is Access to

Audiovisual Archives (AXES). Kleppe werkt hieraan mee door te kijken naar de manier waarop mensen zoeken naar beeldmateriaal en hoe nieuwe technieken hen daarbij kunnen helpen. Een oplossing waarmee het vinden van foto's niet meer afhankelijk is van omschrijvingen zou een drastische verandering betekenen. "Je kunt beschrijven wat je concreet op een foto ziet, hoe je de situatie op de foto interpreteert en wat de relatie is tussen de elementen op de foto", legt Kleppe uit. "Het doel van je onderzoek of archief bepaalt echter hoe je een foto uiteindelijk beschrijft. Daardoor blijft het soms toch lastig om een

foto te vinden terwijl die op zich goed gedocumenteerd is."

Kies de meest typerende foto

Om de herkenning van foto's verder te onderzoeken, lanceert Kleppe eind februari samen met het Nederlands Fotomuseum de game 'Mijn Icoonfoto's'. Deelnemers krijgen tijdens dit spel verschillende foto's te zien van bekende gebeurtenissen. De opdracht is om de meest typerende foto te selecteren. Kleppe is benieuwd of hij verschillen tussen generaties kan ontdekken in de manier waarop mensen historische gebeurtenissen herkennen. De game kan online worden gespeeld en vanuit een schoolbank met een touchscreen. Deze schoolbank wordt onder andere op stations, in bibliotheken en gemeentehuizen geplaatst. Zo komt het onderzoek op een speelse manier ook naar de mensen toe.

www.martijnkleppe.nl

Dataset, proefschrift en game

Martijn Kleppe werkt als onderzoeker aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op de afdeling Geschiedenis van de Erasmus School of History, Culture & Communication (ESHCC).

Kleppe's dataset 'Foto's in Nederlandse Geschiedenis Schoolboeken (FinGS)' is beschikbaar via het online archiveringsysteem EASY van DANS. Kleppe hoopt dat de dataset gebruikt wordt door historici voor toekomstig onderzoek of door informatici voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van beeldherkenning. De dataset bestaat uit 411 omslagen van geanalyseerde Nederlandse geschiedenis-schoolboeken en 5.344 gecodeerde foto's uit deze schoolboeken.

Het proefschrift 'Canonieke Icoonfoto's. De rol van (pers) foto's in de Nederlandse geschiedschrijving' verschijnt eind februari 2013 bij uitgeverij Eburon.

De game 'Mijn Icoonfoto's' kan gespeeld worden via www.mijnicoonfotos.nl.

Oratie Rens Bod: 'Humanities are the next Big Thing'

Joris van Zundert

Op 14 december accepteerde Rens Bod met zijn oratie getiteld *Het einde van de Geesteswetenschappen 1.0* de nieuwe leerstoel in Digitale en Computatiele Geesteswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. In de hem bekende stijl – Bod wist 7.000 woorden te gebruiken waar 6.000 woorden de conventie is – legde hij uit hoe de scheiding der geesten tussen natuurwetenschappen en geesteswetenschappen goeddeels artificieel is. Het is een scheiding die onder meer gebaseerd is op ideeën van Dilthey, die meende dat er geen patronen te ontdekken waren in de menselijke geschiedenis, maar dat er uitsluitend van interpretatie sprake kon zijn. Dat neemt echter niet weg dat de geesteswetenschappen altijd al een intrinsieke band hebben onderhouden met technologie. Een band die

ver terug gaat, zelfs tot vóór de tijd waarin Roberto Busa een aanvang maakte met de computerondersteunde concordantie op de werken van Thomas van Aquino (1949). Rens Bod stelt dat het juist die technologie is, met name computertechnologie, die beide disciplines opnieuw zeer dicht bij elkaar zal brengen. Informatietechnologie stelt geesteswetenschappers in staat patronen te herkennen in grotere hoeveelheden data dan een menselijke onderzoeker kan lezen. De geesteswetenschappen hebben in de laatste decennia een periode gekend waarin een grote slag in digitalisering is gemaakt, en het is nu aan de onderzoekers om op zoek te gaan naar de fascinerende mathematische patronen die te ontdekken zijn in die digitale 'fuzzy', incomplete en complexe informatie gegenereerd door mens en maatschappij. Dat de kennis die dit zal opleveren maatschappelijk en economisch relevant is, staat volgens Bod buiten kijf: bedrijven zoals IBM en Apple beweren immers 'Humanities are the next Big Thing'.

twitter.com/rensbod

Online zoeken in 8.000.000 krantenpagina's

Miluska Dorgelo

De KB heeft acht miljoen krantenpagina's uit Nederland, Nederlands-Indië en West-Indië (Suriname en de Antillen) doorzoekbaar gemaakt. Kranten zoals de Amigoe di Curaçao, het Bataviaasch Nieuwsblad, De West-Indiër, De Waarheid, het Utrechts volksblad, de Maasbode, het Agrarisch Nieuwsblad, dagblad voor Nederland en vele anderen kranten zijn te vinden op de webdienst kranten.kb.nl. U kunt hier grootschalige, geautomatiseerde zoekacties uitvoeren en selecties maken op titel, datum, algemene artikelen, familieberichten, advertenties en illustraties met onderschrift. In de speciale krant, als bijlage te vinden bij dit nummer, staan voorbeelden van wetenschappers en onderzoekers die de webdienst al hebben gebruikt. Deze krant is uitgegeven ter gelegenheid van de afronding

van het krantenproject. De webdienst kranten.kb.nl is tot stand gekomen in het kader van het Nationaal Programma Grootschalige Onderzoeksfaciliteiten van NWO/Agentschap NL. Voor de oorlogskranten stelde het programma Erfgoed van de Oorlog van het ministerie van VWS aanvullende financiering ter beschikking.

kranten.kb.nl/

Uitdelen kranten bij livegang website
foto Jos Uljee, KB